

[„Nevědoucí vědění“ jako vědění nepředmětné]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1985-1 \(rukopis\)](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1985-1 \(rukopis\)](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 27. 8. 1985
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 27. 8. 1985

[„Nevědoucí vědění“ jako vědění nepředmětné]

850827-3

(10) (27. 8. 85, Ostrava)

Se zmíněným problémem souvisí také otázka tzv. vědoucího nevědění, kterou se poprvé tak intenzivně zabýval Sókratés. Jaspers praví, že pokrok ve vědění umocňuje nevědění v základních otázkách a tak poukazuje na hranice, jež mohou být naplňovány smyslem z jiného zdroje než ze samotného poznání (53). Na moje gusto to zní příliš theologicky (a míním to pejorativně: vidím v tom jakousi apologetiku tam, kde by měly být rozvrhovány nové pozitivní přístupy poznání toho, co dosavadním přístupům unikalo). Místo Jaspersovy formulace bych volil raději několik jiných. Především: a) S každým novým poznáním se nám otvírá nový pohled, nová perspektiva na „předmět“ zkoumání. To pak znamená, že čím víc toho o dané skutečnosti, o daném předmětu víme, tím víc je toho, o čem alespoň máme jisté povědomí (byť plné otazníků), ale co ještě neznáme. To vůbec neznámá, že toto nové, o čem už sice nějak víme, ale co jsme ještě nestačili ani začít poznávat, by mělo být přístupné jinými cestami než právě cestami dalšího poznávání. (Tedy také předmětného poznávání.) b) Ovšemže není nikde řečeno, že ony nově odkryté obzory neznámého, které se však už začíná vyjevovat, ukazují nutně k čemusi radikálně podstatnějšímu a důležitějšímu. To podstatnější a důležitější se neotvírá za každým krokem poznání, nýbrž jenom za některými kroky, za jistým typem kroků. A to jsou takové kroky, kdy podrobujeme veškerou svou dosavadní praktickou i interpretační činnost zásadní reflexi. Tu se nám vskutku objevují meze a hranice, svázané s povahou našeho dosavadního přístupu, ale ty se nám mohou ukázat právě jen v rámci odstupu podmíněného nového přístupu k tomu, co jsme až dosud podnikali – a tedy v perspektivě, která z podstaty věci tento rámec už překračuje (alespoň v prvním rozběhu; zajisté nelze mluvit o nějakém převratném přístupu, zcela „překonávajícím“ přístup starý).

c) „Nevědění“ v základních otázkách („Nichtwissen in den Grundfragen“) může být jednak zcela neproduktivní nekvalifikované nevědění, o němž nevíme, a pak to může být „vědoucí nevědění“, které znamená, že si uvědomujeme, že něco nevíme a co to je, co nevíme, a jak dalece je důležité, že to nevíme, a také co s tím můžeme dělat, co podniknout pro to, abychom to alespoň trochu víc poznali. – Dále můžeme mít na mysli „nevědění“ ve smyslu nemožnosti (principiální nemožnosti) předmětného vědění. To by však nic neznamenal v jiném směru, totiž pokud jde o možnost vědění, které není předmětné. Tím se otvírá nová otázka: je možné nepředmětné „vědění“ tam, kde předmětné je vyloučeno? V jakém smyslu pak ještě můžeme mluvit o vědění? Není pak nutno celou věc postavit jinak? Každé vědění je vědění něčeho nebo o něčem. To znamená, že každé vědění má svou předmětnou stránku. Jestliže se má nějaké vědění vztáhnout ke skutečnosti, která principiálně nemůže být předmětem tohoto vědění, musí se k ní vztáhnout jinak než předmětně, jinak než svou předmětnou stránkou. Musí mít proto ještě jinou stránku (jiné stránky). O těch budeme mluvit jako o nepředmětných intencích. Pak ovšem musíme být přesnější ve svých formulacích: vědět nepředmětně neznámá prostě nevědět, nýbrž pouze nevědět předmětně. Nejde proto o

nevědění (či nepoznanost), nýbrž o vědění či poznání nepředmětné. To je rozdíl, který je nutno respektovat.